

Mr. sc. Branko Peran, policijski savjetnik
PU šibensko-kninska

UPORABA VATRENOG ORUŽJA KAO SREDSTVA PRISILE U REPUBLICI HRVATSKOJ SA KOMPARATIVNIM OSVRTOM

UDK: 351.741 (497.5)

Primljeno: 15. 03. 2006.

Stručni rad

Uporaba sredstava prinude najteži je zahvat što ga država poduzima prema pojedincu, a od sredstava prinude najekstremnije sredstvo prinude jest upotreba vatrenog oružja. U obradi ove teme autor prezentira aktualno uređenu pravnu regulativu uporabe vatrenog oružja, radi potenciranja činjenice dosadašnjeg nedovoljno jasnog i jednostavnog uređenja propisa o uporabi vatrenog oružja od strane policije, te potenciranja potrebe da lege ferenda posebnog uređenja ovlasti uporabe vatrenog oružja da ova ovlast bude što preciznije uređena, kako bi se u prvom redu rukovodili ostvarenjem visokih zahtjeva zaštite ljudskih prava, a u drugom redu, premda ne toliko manje značajno, ostvarenjem učinkovitosti policije u zaštiti zaštićenih društvenih vrijednosti. Nužno je naći mjeru da normativna zaštita ljudskih prava ne bude smetnja i ograničenje učinkovitosti policijskog postupanja, a s druge strane da učinkovitost policijskog postupanja ne bude alibi za kršenje zaštite ljudskih prava.

Ključne riječi: *vatreno oružje, regulacija, zaštita ljudskih prava*

1. UVOD

Upotreba vatrenog oružja od strane policije je jedna od ekstremnih policijskih ovlasti, pa u razmatranju ove teme u najširem kontekstu, nužno je imati polazište u Konvenciji o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda¹, koja se zajedno s pripadajućim protokolom primjenjuje u Republici Hrvatskoj od 05. studenog 1997. godine.

Konvencija, Odjeljak I. - Prava i slobode, u članku 2. govori o "Pravu na život". U stavku 1. govori se da: "Pravo svakoga na život zaštićeno je zakonom. Nitko ne smije biti namjerno lišen života osim u izvršenju sudske presude na smrtnu kaznu za kaznena djela za koje je ta kazna predviđena zakonom". U stavku 2. govori se: "Nije u suprotnosti s odredbama ovoga članka lišenje života proizašlo iz upotrebe sile koja je bila nužno potrebna:

- a) pri obrani bilo koje osobe od protupravnog nasilja,

¹ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda, NN - dodatak Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99, proć. Tekst 8/99- ispr. 14/02 i 1/06.

- b) pri zakonitom uhićenju ili pri sprječavanju bijega osobe zakonito lišene slobode,
- c) radi suzbijanja pobune ili ustanka u skladu sa zakonom”.

Ovaj članak koji štiti pravo na život i koji predviđa okolnosti u kojima lišenje života može biti opravdano, svrstava se u jednu od temeljnih odredbi Konvencije. Čija derogacija nije moguća na temelju članka 15. Konvencije. Okolnosti u kojima je opravdano lišenje života moraju se striktno tumačiti. Objekt i svrha Konvencije kao instrumenta za zaštitu individualnih ljudskih bića zahtijeva da se članak 2. tumači i primjenjuje tako da zaštita koju puža bude praktična i učinkovita. Ovaj članak pokriva ne samo namjerno ubijanje, već i situacije u kojima je dopuštena “uporaba sile” koja može rezultirati neželjenim ishodom, lišenjem života. Međutim, namjerno ili neželjeno korištenje smrtonosne sile je samo jedan čimbenik kojeg treba uzeti u obzir prilikom ocjene njezine nužnosti. Svaka uporaba sile mora biti ograničena na ništa više od “apsolutno nužne” radi postizanja jednog ili više ciljeva prethodno navedenih pod (a) do (c). Ovaj uvjet upućuje da je potrebno primijeniti striktniji i uvjerljiviji test nužnosti nego onaj koji se uobičajeno primjenjuje kod ocjene nužnosti u slučajevima prava i sloboda u člancima 8. do 11. konvencije, prilikom ocjene je li radnja države “nužna u demokratskom društvu”. Posljedično, uporaba sile mora biti striktno proporcionalna postizanju dopuštenih ciljeva. U svjetlu važnosti zaštite priznate člankom 2. nužno je lišenje života podvrgnuti najpažljivijem ispitivanju, uzevši u obzir ne samo djela osoba u službi države, već i sve druge okolnosti. Posebice je nužno ispitati je li operacija bila planirana i kontrolirana od strane vlasti tako da se u najvećoj mogućoj mjeri ograniči uporaba smrtonosne sile. Vlasti moraju poduzeti odgovarajuće mjere da bi se svaki rizik za život minimalizirao. Također se mora ispitati jesu li vlasti bile nehajne prilikom izbora akcije.

Ovo je polazni okvir od koga je nužno polaziti kada se uređuje ovlasti uporabe vatrenog oružja, a posebice i kada se poduzimaju akcije vlasti prema već propisanim ovlastima kod kojih je izgledna i na zakonu utemeljena moguća upotreba vatrenog oružja. I. Zakon o kaznenom postupku² u glavi XVII. podnaslov 3. Izvidi kaznenih djela, u članku 186. st. 1. načelno daje okvir za poduzimanje potrebnih mjera da se pronađe počinitelj kaznenog djela, da se počinitelj ili sudionik ne sakrije ili ne pobjegne, a u stavku 7. istog članka propisuje se da će ministar unutarnjih poslova donijeti potanje propise iz djelokruga o provedbi mjera i radnji iz članka 186. ZKP-a. Radi izvršavanja službenih zadaća, policija je ovlaštena primijeniti različite policijske ovlasti, kako je to propisano Zakonom o policiji³, među kojima je i ovlast uporaba sredstava prisile, sukladno članku 16. st. 1. toč. 15. Zakona o policiji. Kod uporabe sredstava prisile, jedno od sredstava prisile je i sredstvo prisile uporaba vatrenog oružja prema osobama, koje je propisano člankom 62. i čl. 63. Zakona o policiji, a za koje držimo da je ekstremno sredstvo prisile koje kad se primjenjuje,

² Zakon o kaznenom postupku, pročišćen tekst NN 62/03. Pročišćeni tekst Zakona o kaznenom postupku obuhvaća Zakon o kaznenom postupku (“Narodne novine”, br. 110/97.) te njegove objavljene u “Narodnim novinama” br. 27/98., 58/99., 112/99., 58/02. i 143/02. u kojima je naznačeno vrijeme njihova stupanja na snagu.

³ Zakon o policiji, NN 129/00 od 22. 12. 2000. godine.

može imati posljedice kod kojih je pogreške nemoguće otkloniti. Pored odredbi o uporabi vatrenog oružja prema osobama sadržanih u Zakonu o policiji, postupanje i primjena ovog sredstva prisile je propisana i u Pravilniku o načinu policijskog postupanja⁴ u glavi VII., gdje se u točki 1. govori o osnovnim odredbama uporabe sredstava prisile u čl. 30. i 31. Pravilnika, dok se u točkama 8., 9., 10. i 13. posebice govori o uporabi vatrenog oružja u određenim okolnostima i situaciji.

U ovom radu, uz razmatranje upotrebe vatrenog oružja kao jednog od sredstva prisile u propisima RH, dat će se naznake i komparativno lapidarni osvrt na propise upotrebe vatrenog oružja nekih država Europe, gdje je nakana ukazati na činjenicu da sve države u pravilu ovom pitanu prilazeći vrlo obzirno, stavljajući na prvo mjesto zaštitu ljudskog života i vodeći računa o postupnosti i razmjernosti u primjeni sredstava prisile, posebice ovoga o kome je riječ, upotrebi vatrenog oružja.

2. PRAVNI PROPISI KOJIMA JE UREĐENA UPOTREBA VATRENOG ORUŽJA POLICIJSKIH SLUŽBENIKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Policija je tijelo uprave, a uporaba vatrenog oružja je jedno od sredstava prisile koja su ovlašteni upotrijebiti policijski službenici u skladu sa Zakonom.

Uporaba pojedinog sredstva prisile nije redovni način postupanja, već se sredstvo prisile upotrebljava onda kada službena osoba, koja je uz to ovlaštena na uporabu točno određenog sredstva, ne može na drugi način obaviti određenu djelatnost.

Pod sredstvima prisile podrazumijevamo ono sredstvo koje smije upotrijebiti službena osoba koja obavlja određene službene poslove i kojoj je u tu svrhu propisana ovlast primjene tog sredstva.

Sredstva prisile sukladno odredbi čl. 54. Zakona o policiji su:

- tjelesna snaga
- palica
- sredstva za vezivanje osobe
- uređaj za prisilno zaustavljanje motornog vozila,
- službeni psi
- kemijska sredstva
- službeni konji
- vatreno oružje
- uređaj za izbacivanje mlazova vode
- posebna vozila i posebne vrste oružja
- i eksplozivna sredstva.

⁴ Na temelju članka 128. i 129. stavka 2. podstavka 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12. i 13. Zakona o policiji ("Narodne novine", br. 129/00.) te članka 186. stavka 7. Zakona o kaznenom postupku - pročišćeni tekst ("Narodne novine", br. 62/03.), ministar unutarnjih poslova donosi Pravilnik o načinu policijskog postupanja. (Objavljeno u "Narodnim novinama", broj 81/03).

Sredstva prisile smiju biti upotrijebljena radi zaštite života ljudi, savladavanja otpora, sprječavanje bijega ili odbijanje napada, ako mjere upozorenja ili zapovijedi ne jamče uspjeh.

Policijski službenik uvijek će uporabiti najblaže sredstvo prisile koje jamči uspjeh.

Osoba protiv koje su ispunjeni uvjeti za uporabu sredstava prisile neće se upozoriti ukoliko bi isticanje upozorenja dovelo u pitanje izvršenje službene radnje.

Pojam sredstva policijske prisile nalazimo u pojmu sredstva prisile. Prema tome sredstva policijske prisile su sva ona sredstva kojima je policija ovlaštena djelovati prema tijelu osoba u izvršenju svojih zadaća. Policija u odnosu na sve druge državne službe ima na raspolaganju normativno uređen najveći broj sredstava prisile, što je i razumljivo ako se uzme u obzir činjenica da jedino policija ima šire mogućnosti za razliku od svih drugih državnih službi, da djeluje prisilom i izvan slučajeva zaštite života.

Policijski službenik za razliku od svih drugih državnih službenika najčešće koristi različite vrste i stupnjeve sredstava prisile.

Uporaba sredstava prisile policijskih službenika povezana je uz tri propisa i to:

a) Kazneni zakon koji u čl. 32. pod naslovom zakonita uporaba sredstava prisile, isključuje protupravnost kada službene osobe ovlaštene na uporabu sredstava koriste prisilu u skladu sa Zakonom.

Popis nabraja sva sredstva prisile, a samim time stvoreni su uvjeti za načelo zakonitosti kao ključno u ovom iznimno značajnom području, s obzirom na činjenicu da se sredstvima prisile na poseban način zahvaća u temeljna prava čovjeka.

b) Zakon o Kaznenom postupku koji u čl. 96. st. 3. kazuje o uporabi sile opasne po život uhićenika i nabraja uvjete za takvu uporabu

U navedenom popisu sadržano je opće pravilo o ciljevima uporabe sredstvima prisile. Ti ciljevi su: zaštita života ljudi, savladavanje otpora, sprječavanje bijega ili odbijanja napada. Propis dopušta uporabu sredstava prisile tek kada mjere upozorenja i zapovijedi ne jamče uvjet, čime su stvoreni uvjeti za načelo postupanja i iznimnosti.

c) Zakon o policiji čl. 54. – 62.

Zakon o policiji obvezuje policijskog službenika policijskog u okolnostima dopuštenosti uporabe sredstava prisile primjenu najblažeg sredstva prisile, čime se ističe jedno od načela razmjernosti. Najblažim sredstvom treba smatrati ono sredstvo kojim se nanose najlakše posljedice osobi prema kojoj se primjenjuje.

Čl. 21. Zakona o policiji propisuje:

“Primjena policijske ovlasti mora biti razmjerna potrebi zbog koje se poduzima. Primjena policijske ovlasti ne smije izazvati veće štetne posljedice od onih koje bi nastupile da policijska ovlast nije primijenjena. Između više policijskih ovlasti, primijenit će se ona kojom se s najmanje štetnih posljedica i u najkraćem vremenu postiže njen cilj.”

Ovdje je važno istaknuti da navedena odredba usmjerava i obvezuje policijskog službenika kada na raspolaganju ima više ovlasti na izbor one ovlasti s kojom se nanosi najmanje štete osobi prema kojoj se postupa. Primjena ove ovlasti u razmotrenom smislu povezana je s vremenom u kojem se određena ovlast poduzima.

Primjena policijskih ovlasti mora uvijek biti temeljena na zakonu.

Sustav policijskih sredstava prisile, općenito gledajući obilježen je raznolikošću sredstava prisile koja se odnosi na vrstu sredstava prisile, na posljedice koje sredstva prisile mogu uzrokovati, te na najšire mogućnosti primjene u redovnim prilikama u državi.

Osnovno sredstvo prisile u većini normativnih ustroja jeste oružje, kojemu se pridaje različito značenje. Kod nas pod tim pojmom podrazumijevaju se različita oružja, dok u drugim slučajevima tom pojmu daju šire značenje. Kada se govori o oružju policije, gdje se u tom sklopu spominje i palicu, različite sprejeve i sl., a pojam pištolj smatra se ne samo pištolje već i revolvere.

Imajući u vidu naprijed navedeno oružje su sve naprave čija je namjena onesposobljavanje, ozljeđivanje ili usmrćivanje ljudi, odnosno oštećivanje ili uništavanje objekta.

Vatreno oružje je posebna vrsta oružja⁵. To su sve vrste pušaka, pištolja i revolvera, kao i sve vrste naprava iz kojeg se pomoću potisnutog djelovanja barutnih plinova izbacuje kroz cijev zrno, kugla, sačma, strelica ili drugi projektil.

Postupanje sukladno pravilima o uporabi vatrenog oružja kao sredstvo prisile jeste takvo postupanje službene osobe pri kojem ona ne djeluje samo sukladno zakonu, već i sukladno ustavu i međunarodnim pravilima, odnosno načelima koja su izvedena iz navedenih pravila.

Slijedom takvom postupanja može se prihvatiti i posljedica koja je nastala uporabom vatrenog oružja kao sredstvo prisile.

Po čl. 62. Zakona o policiji, policijski službenik ovlašten je uporabiti vatreno oružje ako su druga sredstva prisile korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh.

Policijski službenik ovlašten je uporabiti vatreno oružje kada na drugi način ne može:

1. zaštititi svoj život i život drugih ljudi,
2. spriječiti izvršavanje kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora u trajanju od pet godina i više,
3. spriječiti bijeg osobe zatečene u izvršenju kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža ili osobe za kojom je raspisana potraga zbog izvršenja takvog kaznenog djela,
4. spriječiti bijeg osobe koja je uhićena zbog izvršenja kaznenih djela iz točke 3. ovog stavka ili osobe za kojom je raspisana potraga radi bijega s izdržavanja kazne zatvora za ta kaznena djela.

⁵ **Zakon o oružju**, Pročišćen tekst, obuhvaća Zakon o oružju ("Narodne novine"), br. 69/92) te njihove izmjene i dopune objavljene u "Narodnim novinama", br. 26/93., 43/93., 29/94., 108/95. i 20/97. u kojima je naznačeno vrijeme njihova stupanja na snagu i početka primjene. Također obuhvaća i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o oružju N.N. 27/99., Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o oružju N.N. 12/01. i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o oružju N.N. 19/02.

Prije uporabe vatrenog oružja policijski službenik će uputiti usmeno upozorenje “stoj, policija!”, a nakon toga drugi poziv “stoj, pucat ću!”.

Upozorenje iz stavka 3 ovoga članka neće se upućivati ukoliko bi se time dovelo u pitanje izvršenje službene zadaće.

Dok čl. 54. st. 2. dopušta uporabu sredstava prisile ako mjere upozorenja i zapovijedi ne jamče uspjeh, razmatrani članak dopušta uporabu vatrenog oružja ako su druga sredstva prisile korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh. Zakon po drugi put ustraje na postupnosti u uporabi sredstava prisile proglašavajući na takav način uporabu vatrenog oružja kao *ultima ratio*.

Pored ograničenja u st. 1. razmatrani članak dopušta uporabu vatrenog oružja ne samo kada su druga sredstva prisile korištena bezuspješno ili ne jamče uspjeh, već i onda kada se na drugi način ne mogu postići ciljevi sadržani u t. 1. - 4.

Uporabu vatrenog oružja radi zaštite života čovjeka (zaštita svojeg života i života drugih ljudi) najjednostavnije i najpouzdanije je sagledavati kroz institucije nužne obrane i krajnje nužde.

Zaštita života i osobne sigurnosti ljudi najznačajnija je zadaća policije (čl. 3. st. 1. Zakona).

Osobiti problem u raspravljanom sklopu jest uporaba vatrenog oružja radi zaštite osoba, odnosno odbijanja napada od osobe koju se osigurava. Jedna je situacija u sudjelovanju službene osobe u pratnji većeg broja vozila, drugo je izravna pratnja štićene osobe (tjelesna straža). Uporaba vatrenog oružja radi sprječavanja počinjenja kaznenih djela do sada nije bila uređena Zakonom o unutarnjim poslovima (osim zaštite života).

Kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora od pet godina i više su ona kaznena djela kod kojih je zapriječena kazna uključena u navedeni kriterij, a ne samo onda kada je ona posebni minimum u određenom slučaju. To konkretno znači da su uvjeti ostvareni npr. Kod kaznenog djela silovanja, s obzirom da je za to djelo zapriječena kazna od jedne do deset godina zatvora.

Kaznena djela o kojima je riječ su:

1. ubojstva (čl.90 KZ-a), teška ubojstva (čl.91. KZ-a), ubojstva na mah (čl.92.KZ-a), čedomorstvo (čl.93.KZ-a), usmrćenja na zahtjev (čl.94 KZ-a), teške tjelesne ozljede (čl.99.st2 i 3 KZ-a)
2. otmice (čl.125 KZ-a), iznuđivanje iskaza (čl.126 KZ-a), prisile (čl.128 KZ-a).
3. veleizdaja (čl.135 KZ-a), ubojstva najviših državnih dužnosnika (čl.138 KZ-a), otmice najviših državnih dužnosnika (čl.139 KZ-a), nasilja prema najvišim državnim dužnosnicima (čl.140 KZ-a), protudržavnog terorizma (čl.141 KZ-a), oružane pobune (čl.142 KZ-a), diverzije (čl.143. KZ-a),
4. genocid (čl.156 KZ-a), agresivni rat (čl.157 KZ-a), ratni zločin protiv civilnog pučanstva (čl.158 KZ-a), ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika (čl.159 KZ-a), ratni zločin protiv zarobljenika (čl.160 KZ-a), protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (čl.161 KZ-a),

- međunarodni terorizam (čl.169 KZ-a), ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom (čl.170 KZ-a), uzimanje talaca (čl.171 KZ-a), uspostava ropstva i prijevoza robova (čl.175 KZ-a), mučenja i druga okrutna, neljudska ili ponižavajuća postupanja (čl. 176 KZ-a), otmice zrakoplova ili broda (čl.179 KZ-a), morsko i zračno razbojništvo (čl. 180 KZ-a), ugrožavanje sigurnosti međunarodnog zračnog prometa i međunarodne plovidbe (čl.181 KZ-a),
5. silovanja (čl.188 KZ-a), spolni odnošaji s nemoćnom osobom (čl. 189 st.2,3,4 KZ-a) spolni odnošaj s djetetom (čl. 192 st 2,4i 5 KZ-a)
 6. razbojništvo (čl.218 KZ-a), razbojničke krađe (čl.219 KZ-a), iznude (čl.234 KZ-a)
 7. dovođenje u opasnost života i imovine opće opasnom radnjom ili sredstvom (čl. 263 KZ-a),
 8. sprječavanje službene osobe u obavljanju službene dužnosti (čl.317 st.2. KZ-a)
 9. protivljenja nadređenome (čl.354 st.3,4 i 5 KZ-a), napadi na vojnu osobu u obavljanju službene dužnosti (čl.357 st.2,3 i 4 KZ-a)

Vatreno oružje radi sprječavanja bijega dopušteno je uporabiti:

- a) kada je osoba zatečena u činjenju kaznenog djela,
- b) kada se za to kazneno djelo može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža.

Zatjecanje počinitelja u činjenju kaznenog djela nazivamo u teoriji flagrantnim kaznenim djelom. Pitanje flagrantnog kaznenog djela u našem pravu je riješeno u čl. 94. st. 2. ZKP- a. Zakon određuje što se smatra zatjecanjem u činjenju kaznenog djela.

Prema zakonskom određenju zatečena je u kaznenom djelu osoba:

- a) koju netko vidi kako čini radnju kaznenog djela,
- b) koja je neposredno po počinjenju kaznenog djela zatečena pod okolnostima koje upućuju da je upravo ona počinila kazneno djelo. U izloženom smislu ZKP- a razlikuje stvarno zatjecanje u počinjenju kaznenog djela i izvedeno zatjecanje. Stvarno zatjecanje postoji kada je netko vidio počinitelja kako čini radnju kaznenog djela, kada je počinitelj zatečen *in actu*, a to valja prosuđivati po čl. 26. KZ- a. Zatjecanje osobe da poduzima radnju kaznenog djela treba tumačiti šire, s obzirom da na to upućuje izvedeno tumačenje.

Izvedeno zatjecanje postoji ako je osoba zatečena pod okolnostima koje upućuju na to da je upravo ona neposredno prije počinila kazneno djelo. To su okolnosti *post delictum*, koje osoba nije saznala neposrednim opažanjem već se u to uvjerila posredno, temeljem različitih tragova.

Izvedeno zatjecanje ne znači samo zatjecanje na mjestu počinjenja kaznenog djela (a to ovdje znači samo mjesto radnje), drukčije nego u čl. 27. KZ- a. U izvanrednom zatjecanju mjesto radnje temelji se samo na mjestu poduzimanja

radnje. U obzir ne dolaze situacije u kojima je između počinjenja radnje i zatjecanja dulje vremensko razdoblje.

Sprječavanje bijega u smislu predmetnog članka uključuje stvarne radnje kako bi se spriječio već započeti ili predstojeći bijeg.

Kaznena djela o kojima je riječ su:

1. ubojstva (čl.90 KZ-a), teška ubojstva (čl.91 KZ-a), ubojstva na mah (čl.92. KZ-a),
2. otmice (čl.125 st.2. KZ-a), iznuđivanje iskaza (čl.126 st.2. KZ-a)
3. veleizdaja (čl.135 KZ-a), ubojstva najviših državnih dužnosnika (čl.138 KZ-a), otmice najviših državnih dužnosnika (čl.139 KZ-a), nasilja prema najvišim državnim dužnosnicima (čl.140 KZ-a), protudržavni terorizam (čl.141. KZ-a), oružane pobune (čl.142 Kz-a), diverzije (čl.143. KZ-a)
4. genocid (čl.156 KZ-a), agresivni rat (čl.157 KZ-a) ratni zločin protiv civilnog pučanstva (čl.158 KZ-a), ratni zločin protiv ranjenika i bolesnika (čl.159 KZ-a), ratni zločin protiv ratnih zarobljenika (čl.160 KZ-a), protupravno ubijanje i ranjavanje neprijatelja (čl.161 KZ-a), međunarodni terorizam (čl.169 KZ-a), ugrožavanje sigurnosti osoba pod međunarodnom zaštitom (čl.170 KZ-a), uzimanje talaca (čl.171 KZ-a), uspostava ropstva i prijevoza robova (čl.175 KZ-a), otmice zrakoplova ili broda (čl.179 KZ-a), morska i zračna razbojništva (čl.180 KZ-a), ugrožavanje sigurnosti međunarodnog zračnog prometa i međunarodne plovidbe (čl.181 KZ-a)
5. silovanje (čl.188 KZ-a), spolni odnošaj s nemoćnom osobom (čl.189 st.2, 3 i 4 KZ-a), spolni odnošaj s djetetom (čl.192 st.2, 4 i 5 KZ-a)
6. razbojništva (čl.218 KZ-a), razbojnička krađa (čl.219 KZ-a), iznude (čl.234 KZ-a)
7. protivljenja nadređenome (čl.354. st.3,4 i 5 KZ-a), napad na vojnu osobu u obavljanju službene dužnosti (čl. 357. st. 3 i 4 KZ-a).

Važno je istaknuti da sličan propis koji uređuje uporabu vatrenog oružja prema počinitelju zatečenom u počinjenju kaznenog djela sadrži ZKP u čl. 96. st. 3. t. 1 s razlikom što ZKP govori o "...sila opasna po život ili koja može teško narušiti zdravlje uhićenika." Da je posrijedi sličnost, a ne istovjetnost, moguće je zaključiti iz pojma "sila opasna po život" koja nije određena ZKP-om ali sigurno dopušta uporabu i drugih sredstava prisile, a ne samo vatrenog oružja.

Sukladno t. 3. dopušteno je uporabiti vatreno oružje radi sprječavanja bijega ako je za njim raspisana potraga zbog počinjenja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora od deset godina ili teža.

Utvrđena je obveza isticanja upozorenja osobi prema kojoj su ostvareni uvjeti za uporabu vatrenog oružja. Prvi poziv⁶ "Stoj, policija!" kojim se ističe službeno svojstvo, što je osobito značajno za policijske službenike koji policijski posao obavljaju u civilnoj odjeći. Drugi poziv je "Stoj, pucat ću!". Oba poziva su na crti

⁶ Bakić-Tomić, Ljubica i grupa autora, Policijski priručnik Temeljne ovlasti policije, 2. izdanje, MUP-a RH, Zagreb, 2003. str. 21

postupnosti u uporabi prisile, oni idu za time da sam čin uporabe odgode do onog trenutka kada se ono više ne može odlagati. Propis ne sadrži obvezu pucanja u zrak radi zastrašivanja, ali je takav postupak prihvatljiv s obzirom da je sam po sebi lakši način djelovanja prema osobi. Važno je naglasiti kako se propisani postupak odnosi na sve razloge uporabe vatrenog oružja. Zaključno o uporabi vatrenog oružja u cilju zastrašivanja, valja istaknuti da je ono prihvatljivo uvijek kada je to moguće kao prvi korak prema zakonitoj uporabi vatrenog oružja.

Propisani postupak je uvjet za zakonitu uporabu vatrenog oružja. Kada on nije primijenjen, a ne postoje opravdavajući razlozi iz st. 4 ovog članka, može nastupiti prekoračenje službenih ovlasti.

Propis isključuje obvezu upućivanja naprijed spomenutih upozorenja kada bi se odgađanjem dovelo u pitanje obavljanje službene zadaće. U kakvim sve situacijama može doći do navedenog, jest *questio facti*.

Članak 63. propisuje da uporaba vatrenog oružja nije dopuštena kada dovodi u opasnost živote drugih osoba, osim ako je uporaba vatrenog oružja jedino sredstvo za obranu od izravnog napada ili opasnosti.

1. Propis isključuje uporabu vatrenog oružja kada se njome dovodi u opasnost život drugih osoba. Ograničenje se zapravo odnosi samo na slučajeve uporabe vatrenog oružja radi sprječavanja bijega osobe. Trenutak u kojem je dopuštena uporaba vatrenog oružja radi zaštite itd. izravnog napada ili opasnosti je istovjetna s ograničenjima koja proizlaze iz razmatranog propisa.

Uporaba vatrenog oružja nije dopuštena protiv maloljetnika osim kada je uporaba vatrenog oružja jedini način za obranu od napada ili opasnosti.

2. U propisu je također isključenje uporabe vatrenog oružja radi sprječavanja bijega maloljetnika kao i u st. 1. Osobita teškoća s razmatranim člankom je složenost pouzdanog razlikovanja maloljetnih osoba od punoljetnih osoba. Posrijedi je zahtjev koji se temelji na faktičnim okolnostima, od tjelesnih obilježja osobe, dobu dana, prostoru i dr. Slučajevi prekoračenja ovlasti, odnosno pogrešne prosudbe dobi osobe mogu se rješavati prema odredbama o zabludi.

Članak 66. propisuje da vatreno oružje je dopušteno uporabiti protiv životinja kada od njih prijete izravna opasnost od ugrožavanja života ili zdravlja ljudi (zarazne bolesti i sl.)

1. Uporabom vatrenog oružja Zakon određuje i uporabu vatrenog oružja prema životinji kad od nje prijete opasnost od napada na život i tijelo osobe ili opasnost od ugrožavanja života ili zdravlja ljudi. Propisom su obuhvaćene situacije koje su pokrivene institucijom kaznenog prava-krajinjom nuždom.

Oružje je dopušteno uporabiti prema bolesnim i teško povrijeđenim životinjama, kada veterinar ili druga osoba ne može poduzeti odgovarajuću mjeru.

2. Dopuštena je uporaba oružja prema životinjama radi prikraćivanja muka pri ugibanju kada veterinar ili druga osoba ne mogu poduzeti

odgovarajuću mjeru. Propis valja tumačiti krajnje restriktivno s obzirom da Zakon o dobrobiti životinja, (NN, 19/1999) dopušta usmrćivanje veterinarima kad bi liječenje životinja bilo dugotrajno i povezano s patnjom, a ishod liječenja je neizvjestan.

Članak 67. propisuje da policijski službenik u obavljanju policijskih poslova na moru i unutarnjim plovnim putovima ovlašten je uporabiti vatreno oružje ako se progonjeni plovni objekt ne zaustavi nakon upućenog vidljivog ili čujnog poziva na zaustavljanje s udaljenosti koja mu nesumnjivo omogućuje primanje poziva.

1. Stavak propisuje uvjete i načine policijske uporabe vatrenog oružja prema plovnom objektu kojeg policijski službenici neposredno gone. Policijskom službeniku je dopušteno da u obavljanju poslova na moru i unutarnjim plovnim putovima uporabi vatreno oružje prema plovnom objektu koji se nakon upućenog vidljivog ili čujnog poziva na zaustavljanje ne zaustavi. Propis sadrži u stvarnosti trojaku svrhu uporabe oružja. Vatreno oružje najprije se koristi kao sredstvo izdavanja (ili potkrijepe) naloga za zaustavljanje plovnog objekta, gdje je potrebno razlikovati uporabu vatrenog oružja kao sredstva izdavanja naloga za zaustavljanje, zatim kao sredstva zastrašivanja u cilju sprječavanja bijega ili zaustavljanja progonjenog plovnog objekta, što se sve može označiti kao demonstracija sile vatrenog oružja. Na kraju, to je uporaba izravne sile, stvarnoj prijetnji oružjem i koliko god ona bila "u tehničkom smislu" bliska drugom vidu uporabe vatrenog oružja, ipak se od njega bitno razlikuje. Ako su ispunjeni uvjeti za uporabu vatrenog oružja, ona nužno mora biti selektivna, stupnjevita. Vatreno se oružje može rabiti poglavito spram stvari, a ovdje to znači spram progonjenoga plovnog objekta, ali uvijek strogo u cilju zaustavljanja, a ne potapanja. Razmatrani propis ne dopušta uporabu vatrenog oružja prema osobama na plovnom objektu, zbog čega valja naglasiti da se ono može uporabiti u tu svrhu kada su ispunjeni uvjeti iz čl. 62.

U tijeku progona posada plovnog objekta smije upozoriti i zastrašiti ispaljivanjem hica u zrak, iznad plovnog objekta.

2. Stavak propisuje način ispaljivanja upozoravajućeg hica. To mora biti hitac ispaljen u vis (Zakon govori u zrak) iznad plovnog objekta.

Ako se plovni objekt ne zaustavi niti nakon upozoravajućih hitaca, vatreno oružje dopušteno je uporabiti i prema plovnom objektu.

3. Iz propisa je vidljivo kako broj upozoravajućih hitaca mora biti više, a ne samo jedan, što je pretpostavka dopuštenosti, odnosno zakonitosti uporabe.

Policijski službenik dužan je u slučaju iz stavka 2 i 3 ovoga članka pri uporabi vatrenog oružja čuvati živote posade progonjenoga plovnog objekta.

4. Obveza čuvanja života posade sadržana u st. 4. isključuje zapravo ovlast na uporabu vatrenog oružja kada se vatreno oružje ne može uporabiti bez takve opasnosti.

3. KRATKI KOMPARATIVNO OSVRT NA PROPISE NEKIH DRŽAVA EUROPE U KOJIMA JE UREĐENA UPOTREBA VATRENOG ORUŽJA

Uporaba vatrenog oružja u državama Europe od kojih će se ovdje navesti komparativno lapidarni osvrt za neke od njih, u pravilu je uređen u zakonima kojima je regulirano postupanje policije kao cjeline, a ponekad i posebnim zakonima za pojedine službe, te svakako, potonje, propisi i procedura upotrebe vatrenog oružja, dodatno je uređena i podzakonskim aktima.

Normativnu uređenost policijske uporabe vatrenog oružja u **Sloveniji** sagledat ćemo kroz Zakon o policiji. Uporaba vatrenog oružja uređena je čl. 52. Policijski službenik smije rabiti vatreno oružje u obavljanju službenih zadaća samo ako drukčije ne može: zaštititi život ljudi; spriječiti bijeg osobe koja je zatečena u počinjenju kaznenog djela za koje se po zakonu može izreći kazna zatvora od osam godina ili teža; spriječiti bijeg osobe kojoj je oduzeta sloboda, a za koju je izdan nalog za oduzimanje slobode, a koja je počinitelj kaznenog djela prethodno navedenih, ako je u nalogu za dovođenje izričito određeno da policijski službenik smije rabiti vatreno oružje u slučaju da takva osoba pokuša pobjeći; odbiti napad na osiguravanu osobu ili na osiguravani objekt; odbiti od sebe neposredni protupravni napad s kojim je ugrožen njegov život. Kada okolnosti slučaja to dopuštaju, policijski službenik dužan je upozoriti osobu prema kojoj namjerava rabiti vatreno oružje čujnim pozivom da se zaustavi i upozoravajućim hicem. U republici Sloveniji još od 1998. godine se radilo na donošenju podzakonskih akata koji su kasnije usvojeni, no može se kazati da je normativno uređenje uporabe vatrenog oružja u osnovi ostalo na razini prijašnjih rješenja. Na mnogim mjestima ono je slično aktualnom stanju u RH. To se osobito odnosi na zaštitu života čovjeka u tri odredbe (život čovjeka, osobe koju policijski službenik osigurava i osobna zaštita). Pojam napad koristi se u trostrukom smislu. Govori se o napadu na osiguravanu osobu i napadu na osiguravani objekt, te o neposrednom napadu na život policijskog službenika. Određenja se međusobno razlikuju u pristupu i domašaju. Ona se razlikuju i u odnosu na zahtjeve koje postavlja nužna obrana, što je u velikoj mjeri slično stanju u RH *de lege lata*. *Njihov* Pravilnik izjednačava napad vatrenim oružjem i potezanje, odnosno pokušaj potezanja vatrenog oružja od napadača. Takav pristup može uzrokovati zablude na strani policijskog službenika i biti poticajan za uporabu vatrenog oružja. On nedopustivo čvrsto postavlja uvjete za uporabu vatrenoga oružja, dajući karakter pravnog pitanja onome što je *quaestio facti*. Pored navedenog propisa važno je navesti da odredbe Zakona o policiji koje sadrže načelne odredbe o uporabi prisile, s navedenim čine organsku cjelinu. U tom smislu policijski službenici upotrebljavaju sredstva prisile ako drukčije ne mogu savladati otpor osobe koja ne poštuje zakonite naloge, ometa javni red, koju treba privesti ili joj oduzeti slobodu ako je potrebno uspostaviti javni red koji je narušen u većoj mjeri, ili u onim primjerima kada moraju odvratiti napad na osobe ili objekte koje osiguravaju ili napad na sebe. Policijski službenici smiju rabiti ono sredstvo prisile

kojim nanose najmanje štetne posljedice za osobe protiv kojih ga rabe. Pri uporabi sredstava policijski službenici moraju poštovati čovjekovu osobnost i dostojanstvo.

U **Austriji** *Waffengebrauchgesetz* uporabu vatrenog oružja uređuju paragrafima koji sadrže opći propis o policijskoj uporabi vatrenog oružja⁷. Tijela savezne policije, savezne žandarmerije i dr. smiju u obavljanju službe u skladu s ovim saveznim zakonom uporabiti službeno oružje: u slučaju opravdane nužne obrane; pri svladavanju onemogućavanja poduzimanja zakonitih službenih radnji; pri protivljenju zakonitom lišenju slobode; pri sprječavanju bijega zakonito uhićene osobe; pri obrani stvari od prijeteće opasnosti. Isto tako je u zakonu nabrojano što se Zakonom smatra službenim oružjem. To su: gumena palica, plinska sredstva, vodeni topovi (bacači vode) te vatreno oružje određene kategorije, koje je propisano posebnim aktom. Zakon ograničava uvjete uporabe za uporabu vatrenog oružja kada se njima ugrožava život samo na: slučajeve opravdane nužne obrane radi zaštite ljudi; radi suzbijanja pobune ili ustanka; radi sprječavanja bijega osobe počinitelja kaznenog djela za koje se može izreći kazna zatvora preko jedne godine, a počinjeno je s namjerom, ako postoji sumnja ili počinitelji hoće izbjeći uhićenje za kamena djela protiv sigurnosti države, osoba ili imovine ili opće opasnosti za ljude; radi sprječavanja bijega uhićenika ili duševnog bolesnika koji je opasan za život ljudi ili imovinu. Pored općih uvjeta i posebnih uvjeta, spomenuti zakon propisuje i mnogobrojna ograničenja i obveze policijskih službenika prije uporabe vatrenog oružja, od izdavanja odgovarajućih upozorenja do ispaljivanja upozoravajućeg hica.

U **Belgiji** Zakon o djelovanju policije od (*Loi sur la fonction de police*) u čl. 38. navodi četiri razloga za uporabu vatrenog oružja. Na prvom je mjestu nužna obrana, nakon toga teški kriminalitet, posrijedi su situacije zatjecanja počinitelja kako započinje kazneno djelo ili ga izvršava, a policijski službenik sumnja da je on naoružan ili pretpostavlja da će rabiti vatreno oružje. Zaštita osoba i mjesta u okviru upravno policijskih mjera i zaštita osoba u okviru sudsko-policijskih zadaća. Navedeni razlog se posebno odnosi na zaštitu svjedoka i tzv. krunskog svjedoka. Spomenuti zakon ne uređuje uporabu vatrenog oružja prema vozilima, terorističkim napadima i uzimanju talaca, tako da se te situacije rješavaju temeljem ustanova kamenoga prava, osobito nužne obrane.

U **Švedskoj** temeljne odredbe o policijskoj uporabi vatrenog oružja propisane su u *Polislagu*. Pored toga, postoje napatci Vrhovne policijske uprave. *Polislag* propisuje ovlast na uporabu vatrenog oružja da policijski službenik smije upotrijebiti vatreno oružje radi odbijanja napada na sebe ili drugu osobu, ili sprječavanja rizika nastupanja takvog nasilja; u svrhu sprječavanja počinjenja, odnosno bijega osobe sumnjive za počinjenje sljedećih kaznenih djela: ubojstva, ubojstva na mah, teškog zlostavljanja, otmice osobe, silovanja, razbojništva, lišenja života, podmetanja požara, sabotaze, otmice zrakoplova, ugrožavanja sigurnosti leta zrakoplova, širenja zaraza ili trovanja, pobuna, prijetnji na javnom mjestu uporabom oružja, teške izdaje, špijunaže, proizvodnje i stavljanje u

⁷ Fuch, H. Funk, B. Szymanski, W.: Sicherheitspolizeigesetz, Manzshe Verlags, Wien, 1993., 198.-203.

promet opojnih droga; u svrhu sprječavanja bijega ili uhićenja osobe koja je u bijegu, a počinitelj je nekog od naprijed navedenih kaznenih djela za koje je izrečena kazna zatvora ili psihijatrijsko liječenje; u cilju stavljanja pod nadzor ili zaštitu psihički bolesne osobe ili osobe koja nosi vatreno oružje, ako postoji osnovana sumnja da bi to oružje mogla upotrijebiti.

U **Nizozemskoj** se propis i o uporabi vatrenog oružja nalaze u *Ambtinstructie*, pri čemu je izvršena posebna dioba na uporabu neautomatskog oružja i uporabu automatskog oružja. Uporaba neautomatskog oružja dopuštena je: protiv osobe ili protiv motornog vozila u kojem se nalazi naoružana osoba za koju postoji sumnja da posjeduje vatreno oružje i da ga je spremna rabiti, protiv osobe koja izbjegava uhićenje temeljem naloga ili druge osnove, a sumnjiva je za počinjeno kazneno djelo ili osobito težak prekršaj protiv počinitelja koji nasiljem ugrožava druge, a izbjegava uhićenje, u slučaju otmice osobe, silovanja ili sličnim situacijama. Uporaba automatskog oružja dopuštena je samo odobrenjem ministra pravosuđa ili državnog odvjetnika. Oružje se može rabiti protiv osobe ili vozila kada postoji napad na tjelesni integritet ili kada postoje nužne obrane.

U **Njemačkoj** su savezne države do šezdesetih godina samostalno uređivale posebnim propisima policijsku uporabu vatrenog oružja, oslanjajući se na ustanove kamenog prava. Danas, temeljem posebnih smjernica, savezne države uređuju policijsku uporabu vatrenog oružja za službenike pokrajinskih policijskih snaga⁸. Za službenike saveznih policijskih snaga vrijedi poseban zakon *Gesetz über den unmittelbaren Zwang bei Ausübung öffentlicher Gewalt durch Vollzugsbeamte des Bundes*. Navedeni zakon donijet je 1961. godine i bio je više puta mijenjan. Izmjenama 1984. godine, savezni ministar unutarnjih poslova popratio je zakon ogovarajućim podzakonskim aktima. Primjerno, uvidom u propis jedne od saveznih država, upotreba oružja protiv osobe dopuštena je samo ako se svrha ne može postići upotrebom oružja prema stvari. Oružje se protiv osobe smije upotrijebiti samo da bi se spriječio napad ili bijeg. Hitac koji će sa sigurnošću djelovati smrtonosno (smrtonosni hitac), dopušten je samo ako je on jedino sredstvo za obranu od neposredne životne opasnosti ili za ozbiljnu povredu tijela. Oružje se ne smije upotrijebiti protiv osoba koje prema vanjskom izgledu i utiscima nisu navršile još 14 godina. Pravilo se ne odnosi na situacije kada je upotreba oružja jedino sredstvo za obranu od neposredne opasnosti za zdravlje ili život ljudi. Upotreba oružja nije dopuštena ako se s velikom vjerojatnošću dovode u opasnost za službenika jasno prepoznatljivi nesudionici. Pravilo ne vrijedi ako je upotreba oružja jedino sredstvo za obranu od neposredne životne opasnosti. Pored prikazanog osnovnog propisa, u daljnjim odredbama sadržani su i dodatni propisi koji konkretiziraju uvjete za uporabu. Naznačena upotreba je dopuštena samo u svrhu zaustavljanja osobe koja bijegom pokušava izbjeci uhićenje ili utvrđivanje identiteta, potom ako se neposredno sumnja da je počinitelj kamenog djela, ako se opravdano sumnja da prijestup i činjenice opravdavaju sumnju da sa sobom nosi oružje ili eksplozivna sredstva, u svrhu sprječavanja bijega ili u svrhu uhićenja

⁸ Fuch, H. Funk, B. Szymanski, W.: Sicherheitspolizeigesetz, Manzshel Verlags, Wien, 1993., 198.-203.

osobe koju je potrebno držati u pritvoru ili privesti, na temelju sudske odluke zbog počinjenog zločina ili na temelju osnovane sumnje na kazneno djelo, na temelju sudske odluke zbog prijestupa ili na temelju osnovane sumnje na prijestup ukoliko činjenice opravdavaju sumnju da sa sobom nosi oružje ili eksplozivno sredstvo, u svrhu sprječavanja nasilnog oslobađanja osoba iz zatvora ili drugim slučajevima. Oružje se ne smije upotrebljavati ako se radi o izvršenju kazne maloljetničkog zatvora ili ako je to potrebno radi sprječavanja bijega iz otvorene ustanove za izdržavanje kazne. Službenici zatvorskih ustanova i policijski službenici (propis razlikuje dvije razine) mogu uporabiti vatreno oružje u sljedećim prilikama: protiv zatvorenika koji na ponovljeno upozorenje da odloži oružje ili drugo opasno oruđe isto ne odloži, protiv zatvorenika koji provode pobunu, protiv osoba koje poduzimaju nasilni upad u kaznenu ustanovu⁹. Protiv osoba u masi ljudi oružje se smije upotrebljavati ako masa ljudi ili pojedinci čine teška nasilna djela ili koja neposredno predstoje i ako druge mjere ne obećavaju uspjeh. Sudionikom mase će se smatrati i ona osoba koja se ne udalji iz te mase nakon višekratnog upozorenja. Uporaba sredstava prisile službenika granične policije uređena je posebnim zakonom koji, s obzirom na to da je Njemačka savezna država, uređuje primjenu sredstava prisile svih taksativno nabrojanih službenika koji obavljaju policijsku službu na razini saveza. Tako zakon posebice navodi službenika granične policije kao subjekte čije ovlasti propisuje. Od sredstava prisile Zakon uređuje uporabu sredstava za vezivanje osoba i uporabu vatrenog oružja. Osobito značajan propis za graničnu policiju jest paragraf pod naslovom "uporaba vatrenog oružja u graničnoj službi". Sukladno tom propisu vatreno oružje mogu primijeniti samo policijski službenici koji su taksativno nabrojani što znači da ga ne mogu primjenjivati svi policijski službenici na koje se odnosi navedeni Zakon u obavljanju službe na granici. Vatreno oružje se može uporabiti prema osobi koja se na ponovljeni zahtjev policijskog službenika ne zaustavi ili bijegom hoće izbjeći utvrđivanje identiteta ili pregled stvari koje nosi sa sobom. Treba istaknuti da razmatrani zakon posjeduje više propisa koji se odnose na uporabu vatrenog oružja, a koji su bitno stroži od propisa koje sadrži pokrajinski propisi.

4. ZAKLJUČAK

Uporaba vatrenog oružja od strane policijskog službenika spada u područje najosjetljivijih pitanja primjene sredstava prisile. Stoga ova pravna materija mora biti posebice pažljivo regulirana posebnim odredbama, nedvosmisleno i jednoznačno s jedne strane, a s druge nedvojbeno za pravodobno postupanje u zaštiti najvažnijih vrijednosti koje zajednica želi zaštititi. Sadašnje zakonsko rješenje u Zakonu i podzakonskim aktima nije zadovoljavajuće, posebice zbog paletnog definiranja situacija i okolnosti kod ovlasti uporabe vatrenog oružja. Stoga inicijativa zakonodavca mora biti na tragu jednostavnog i jasnog definiranja okvira

⁹ Böhrenz, G., Die Niedersächsische Gesetz über die öffentliche Sicherheit und Ordnung, 2. überarbeitete Auflage, 1982., 142.

uporabe vatrenog oružja. Tu držimo da pored nužnog definiranja općih uvjeta pod kojima je dozvoljena uporaba vatrenog oružja, kao nužnosti, preciznosti i selektivnosti uz posebice postupnost i razmjernost uporabe vatrenog oružja, sve kao okvir za ograničenost i suzdržanost u uporabi vatrenog oružja, nužno je definirati i službene poslove kod kojih je dozvoljena uporaba vatrenog oružja, kao što su primjerice zaštita života ljudi, odbijanje napada na ovlaštenu službenu osobu, napada na osobu koju se štiti i objekt koji se štiti ili osigurava, sprječavanje bijega osobe u određenim kaznenopravno sankcioniranim situacijama, gdje se ne bi paletno iznosila kaznena djela po pojavnim oblicima ili težini kod kojih bi bila dozvoljena uporaba vatrenog oružja, već bi kombinacijom **općih uvjeta** u zadanim okolnostima (nužnost, razmjernost, postupnost upotrebe sredstva prisile, sve do konačno ili krajnje uporabe vatrenog oružja), s određenim okolnostima i poslovima koje policijski službenik, odnosno ovlaštena službena osoba redarstvene vlasti obavlja, definirale okolnosti i situacija nedvojbene ovlasti uporabe vatrenog oružja od strane policijskog službenika. U takvim okolnostima bilo bi nužno kao okvire postaviti “ako se drugačije ne može”, i okvire načela legitimnosti, nužnost, razmjernosti, postupnosti, preciznosti i selektivnosti. Upotreba vatrenog oružja treba biti posljednje rješenje u legitimnoj situaciji, uz prethodno iscrpljene druge mogućnosti. A, kada se poduzme upotreba vatrenog oružja, nužna je preciznost i selektivnost. Preciznost¹⁰ kao takvo djelovanje koje u konkretnoj uporabi vatrenog oružja nanosi najmanje štetnih posljedica, odnosno koje je usmjereno prema onim dijelovima tijela ili drugim objektima kojima se nanosi najmanje štetnih posljedica. Selektivnost¹¹ se može podrazumijevati kao način uvažavanja određenih okolnosti koje su prisutne kod osoba prema kojima uporabljujemo vatreno oružje i kao način djelovanja prema određenoj osobi koja se nalazi u skupini većeg broja osoba ili objekata. Zajednički nazivnik uporabe sredstava prisile, a posebice uporabe vatrenog oružja mora biti nužnost. Nužnost obvezuje na uporabu sredstva prisile, pa tako i vatrenog oružja, onda kada je ono neophodno, jedino sredstvo za postizanje cilja. To je ujedno i okvir za mjeru uporabe, uporaba toliko koliko je nužno.

Zaključno, možemo kazati, s obzirom da policija prema građanima ima značajne ovlasti, a jedna od ekstremnih ovlasti je i uporaba vatrenog oružja, formalno pravno reguliranje dosega uporabe vatrenog oružja de lege ferenda je povijesno i kulturološko pitanje koje traži da bude što preciznije uređeno, kako bi se u prvom redu rukovodili ostvarenjem visokih zahtjeva zaštite ljudskih prava, a u drugom redu, premda ne toliko manje značajno, ostvarenjem učinkovitosti policije u zaštiti zaštićenih društvenih vrijednosti. Nužno je naći mjeru da normativna zaštita ljudskih prava ne bude smetnja i ograničenje učinkovitosti policijskog postupanja, a s druge strane da učinkovitost policijskog postupanja ne bude alibi za kršenje dosegnute zaštite ljudskih prava.

Prema komparativno lapidarnom osvrtu na propise nekih država Europe kojima se uređuje uporaba vatrenog oružja, može se kazati da propisi u Republici Hrvatskoj

¹⁰ Vejić, Petar, Hrvatska policija i međunarodni standardi policijskog postupanja MUP-a RH, Zagreb, 1996., str. 39.

¹¹ Isto kao pod 6, str. 40.

u bitnome ne odudaraju ili odstupaju od standarda i načela postavljenih ili dosegnutih u tim državama, premda mora i dalje biti imperativ uređivanja ovih pitanja upotrebe sredstava prisile, a posebice vatrenog oružja kao najtežeg sredstva prisile, što bliže standardima suvremenih civilizacijskih dosega, posebice vodeći računa o jednoznačnoj proceduri i izbjegavanju mogućih dvojbjenih determinanti koje bi stvarale zakonski okvir uporabe vatrenog oružja.

Izvori

- Konvencija za zaštitu ljudskih prava i sloboda, NN - dodatak Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99, proč. Tekst 8/99- ispr. 14/02 i 1/06.
- Zakon o kaznenom postupku, pročišćen tekst NN 62/03. Pročišćeni tekst Zakona o kaznenom postupku obuhvaća Zakon o kaznenom postupku ("Narodne novine", br. 110/97.) te njegove objavljene u "Narodnim novinama" br. 27/98., 58/99., 112/99., 58/02. i 143/02. u kojima je naznačeno vrijeme njihova stupanja na snagu. Zakona o kaznenom postupku - pročišćeni tekst ("Narodne novine", br. 62/03.), ministar unutarnjih poslova donosi Pravilnik o načinu policijskog postupanja. (Objavljeno u Narodnim novinama", broj 81/03).
- Zakon o policiji, NN 129/00 od 22. 12. 2000. godine.
- Na temelju članka 128. i 129. stavka 2. podstavka 3., 4., 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11., 12. i 13. Zakona o policiji ("Narodne novine", br. 129/00.) te članka 186. stavka 7.
- Veić, Petar, Hrvatska policija i međunarodni standardi policijskog postupanja MUP-a RH, Zagreb, 1996.
- Bakić-Tomić, Ljubica i grupa autora, Policijski priručnik Temeljne ovlasti policije, 2. izdanje, MUP-a RH, Zagreb 2003.

USE OF FIREARM AS INSTRUMENT OF FORCE IN RH WITH COMPARATIVE REVIEW ON SOME EUROPEAN STATES

Use of instruments of force is the hardest intervention which state is authorized to attempt towards the individual, and the most extreme one is usage of firearm. Our intention here is to introduce how this issue is regulated in our legal system, and to show how the usage of firearm by the police forces is not completely regulated and simplified as it is expected to be in a state which suppose to indulge high demands of protection of human rights and on the other hand, to accomplish efficiency of police forces whose role is to protect the most important social values. It is necessary to find balance between the legal protection of human right and restriction of police proceeding and efficiency, so that one would not jeopardizing the other. This work is just the first step to solve that problem.

Key word: *firearm, police, human right protection*